

Tilastokeskus

Tekijä	Päiväys	Nro
Heli Saijets Puh. 90-58001 Tel.	31.12.1987	111

LIIKKUVUUSSELVITYS OSA 2:

TYÖVOIMATUTKIMUKSEN JA ELÄKETURVAKESKUKSEN TYÖSUHDE-
REKISTERIN TYÖLLISYYSTIETOJEN YHTEENSOPIVUUS

KOKEILUHANKE TUOTTAÄ TYÖVOIMAN LIIKKUVUUSTIETOJA TYÖVOIMATUTKIMUKSEN, TYÖSUHDEREKISTERIN JA TYÖNHAKIJAREKISTERIN AVULLA

Tilastokeskus asetti 1.6.1985 työryhmän selvittämään mahdollisuutta tuottaa tietoja työvoiman liikkuvuudesta Tilastokeskuksen työvoimatutkimuksen, Eläketurvakeskuksen työsuhderekisterin ja työvoimaministeriön työnhakijarekisterin tiedoista. Työryhmän puheenjohtaja oli Aarno Laihonen (TK), jäsenenä Markku Luokkala (ETK), Niilo Sääsäki (TVM), Kyllikki Kari (TK) ja sihteerinä Heli Saijets (TK). Työpaikan vaihdosten vuoksi työryhmässä tapahtui henkilövaihdoksia siten, että työhön osallistuivat myös Simo Pinomaa (TK), Heikki Poukka (ETK), Hannu Ramberg (ETK), Pertti Airo (TK) ja Eero Kukkonen (TK).

Raportin 1. ja 2. osan laati yliaktuaari Heli Saijets. Raportin 3. osan, joka osin rahoitettiin työvoimaministeriön tutkimusmäärärahoihin, laati vs. yliaktuaari Simo Pinomaa. Viimeistelystä vastasi tilastonlaatija Aija Laaksonen. Työryhmä työskenteli vuoden 1987 marraskuuhun tuloksena seuraavat raportit:

1. Työvoiman liikkuvuus yksityisen sektorin työsuhdetietojen perusteella.
2. Työvoimatutkimuksen ja Eläketurvakeskuksen työsuhderekisterin työllisyystietojen yhteensovitus.
3. Työnhakijarekisterin liittäminen työvoiman liikkuvuutta selvittävään kokeiluun.

Kokeilun tavoitteena oli tutkia mahdollisuudet tuottaa rekisteripohjaisia tilastoja yksityisen sektorin työvoiman liikkuvuudesta. Kokeilun perustana oli työvoimatutkimuksen vuoden 1984 ensimmäisen neljänneksen henkilöotos. Näille henkilöille poimittiin työsuhderekisteristä kaikki vuoden 1984 aikana voimassa olleiden työsuhteiden alkamis- ja mahdollinen päättymispäivämäärä. Työsuhderekisteri kattaa TEL-, LEL-, YEL- ja MYEL- eläkelakien perusteella vakuutetut. Osohenkilöille poimittiin myös työnhakutiedot työnhakijarekisteristä vuoden 1984 osalta.

Työvoiman liikkuvuutta tarkasteltiin solmittujen työsuhteiden, purkautuneiden työsuhteiden ja työsuhteiden keston avulla. Näille saatiin taustamuuttujiksi työvoimatutkimuksen otos- ja vastaus-

tiedot. Tällaisia tietoja ovat mm. sukupuoli, ikä, ammatti, työpaikan toimiala, koulutus.

Selvityksessä ilmeni, että työvoimatutkimukseen yhdistetty työsuhdeaineisto antoi saman kuvan naisten ja miesten sekä eri ikäryhmien liikkuvuudesta kuin pelkkä työsuhdeaineisto. Keskeinen tulos selvityksestä oli kuitenkin se että pelkästään näistä aineistoista ei voida perustaa jatkuvaa tilastoa. Tämä johtuu siitä, että aineisto on liian puutteellinen liikkuvuustarkasteluun:

- Julkisen sektorin tiedot puuttuvat kokonaan. Kun henkilölle ei löydy tietoja työsuhderekisteristä, hän voi olla joko työssä julkisella sektorilla tai sitten työvoiman ulkopuolella. Työvoimatutkimuksestakaan ei saada riittävän täsmällistä täydentävää tietoa. Työmarkkinoiden kokonaiskuvan rakentaminen ei ole mahdollista.
- Työvoimatutkimuksen poikkileikkausajankohtaa koskeva tieto on "hatara" taustatieto. Työvoimatutkimuksesta odotettiin saatavan lisätiedoiksi koulutus-, ammatti- ja työpaikkatiedot. Nämä tiedot ovat henkilöillä, koulutusta lukuunottamatta, tutkimusviikon tilanteen mukaisesti. Tästä seuraa, että ne puuttuvat osalta liikkuvaan työvoimaan kuuluvia henkilöitä, koska usein työllisyysstatustaan muuttavat henkilöt ovat epävarmimmin määriteltäviä ja mittausvirheet ovat suurimpia.
- ETK:n työsuhdeaineiston tieto on niukka. Ei esimerkiksi tiedetä, onko rekisterissä oleva työsuhde henkilön päätyö vai sivutyö.
- Lisäksi työvoiman liikkuvuuden tarkastelu työeläkeaineistosta supistuu usein TEL:n piiriin kuuluviin työntekijöihin, koska tämän lain piiriin kuuluvat työsuhteet rekisteröidään täsmällisimmin.

Liikkuvuustilastojen tuottamiseksi olisi aineistoa parannettava esimerkiksi seuraavilla tavoilla:

- Lisätään julkisen sektorin tiedot aineistoon.
- Työvoimatutkimuksen haastattelussa kysytään lisätietoja henkilön eri työsuhteista ja työssäkäynnistä vuoden aikana.

- ETK:n työsuhderekisterin työsuhdetietoihin otetaan lisää taustatietoa. Esimerkiksi kertyvän työeläkkeen määrästä voidaan päätellä, mikä on henkilön tärkein työsuhde.

Selvityksen mukaan tällaisen aineiston avulla voidaan kuitenkin arvioida työvoimaministeriön työnvälitystoimintaa, joka on keskeinen työvoiman liikkuvuuteen vaikuttava työvoimapolitiittinen tekijä. Työsuhdeaineisto mahdollistaa työnvälityksen markkinaosuuden ja työnvälityksen asiakkaiden työsuhteiden selvittämisen.

Helsingissä joulukuussa 1987

Olavi E. Niitamo

Päivi Keinänen

SISÄLLYSLUETTELO

TIIVISTELMÄ	5
1. Työvoimatutkimus ja työsuhderekisteri	8
Ansiotyö ja työeläkettä kartuttava ansiotyö	8
Työsuhte ja toimipaikka	9
2. Työllisyystietojen yhteensopivuus:yksityisen sektorin työlliset	11
2.1. Vain työsuhderekisterin mukaan yksityisellä sektorilla	13
Sivutyöpaikka rekisterissä	14
Kausiluontoinen yrittäjyys	15
LEL-alat	16
Varusmiehet	17
Selittämättä jääneiden joukko	17
2.2. Vain työvoimatutkimuksen mukaan yksityisen sektorin työllinen	20
Kirkon työntekijät	21
Merimiehet	21
Valtionapulaitosten työntekijät	22
Vähäinen ansiotyö	22
2.3. Työvoimatutkimuksen ammattiasema verrattuna työeläkelakiin	25
Samanaikaiset työeläkevakuutukset	25
Ammattiasematiedon ja työeläkelain yhteensopivuus	26
Yksityisen sektorin palkansaajat	26
Yrittäjät	27
3. Työvoimatutkimuksen luotettavuus katotietojen valossa	28
Työvoimatutkimus	29
Tiedonkeruu	29
Ansiotyö	29
Työsuhderekisteri	29
TEL	30
Ilmoittaminen TEL:n piiriin	30
LEL	30
Ilmoittaminen LEL:n piiriin	31
YEL ja MYEL	31
Ilmoittaminen YEL:n tai MYEL:n piiriin	32
Liitetaulukot 1-3	33

TIIVISTELMÄ

Työvoimatutkimuksen ja Eläketurvakeskuksen työllisyystietojen yhteen-sopivuus

Työvoimatutkimustietoja (TVT) ja työsuhderekisteri-tietoja (TSR) vertailtiin siten, että tarkasteltiin henkilön työllisyystietoja samalta ajankohdalta näissä aineistoissa. Tarkasteluajankohta oli vuoden 1984 tammi-, helmi- tai maaliskuun puolivälissä ollut työvoimatutkimuksen tutkimusviikko. Tarkaste-luajankohta vaihtelee sen mukaan, milloin henkilö oli työvoimatutkimuksen haastattelussa.

Ensimmäinen vertailu tehtiin sen mukaan, oliko henkilö TVT:n mukaan yksityisen sektorin työllinen ja oliko hän TSR:n mukaan yksityisen sektorin työeläkeläkien piirissä. Samalla tavalla määriteltujen osuus koko joukosta oli 82 % (koko joukko on ne henkilöt, jotka olivat ainakin toisen aineiston mukaan yksityisellä sektorilla työskenteleviä). Vain työvoimatutkimuksen mukaan yksityisen sektorin työllisiä oli 11 % ja vain työsuhderekisterin mu-kaan 7 %.

Vain työsuhderekisterin mukaan yksityisen sektorin työllisiä

Vain työsuhderekisterin mukaan yksityisen sektorin työllisiä - joukosta aiheuttivat ristiriitatapauk-sia seuraavat seikat:

- Henkilöllä on päätyöpaikka julkisella sektorilla, mutta hänellä on sivutyöpaikka yksityisellä sekto-rilla. Työvoimatutkimuksessa henkilö on päätyöpaik-kansa mukaan julkisen sektorin työllinen. Sivutyö-paikka esiintyy rekisterissä. Tällaisten tapausten osuus oli noin 10 % kaikista ristiriitatapauksista.

- Yrittäjien eläkelaki on voimassa koko vuoden, vaikka työ saattaa olla kausiluontoista. Työvoima-tutkimuksessa henkilö ei siis välttämättä ole työllinen. Tarkasteluajankohta on talvikuukausina, joten maatalousyrittäjissä näitä tapauksia on paljonkin. Arviolta noin 20 % ristiriitatapauksista selittyisi tästä syystä.

- LEL-järjestelmässä ei selviä tarkasti työn-teon ajankohta, joten vertailu on epätasällista. Tämä voisi selittää noin 20 % ristiriitatapauksista.

- Varusmiespalvelu ei välttämättä keskeytä TEL:n, YEL:n tai MYEL:n piiriin kuuluvien miesten työsuhdejaksoja. tällaisia tapauksia voisi olla noin 5 % ristiriitaisuuksista.

Yhteenveto tästä ristiriitatapausten joukosta on, että sivutyön tekeminen, LEL-alat, yrittäjäyys ja varusmiesten rekisterissä oleminen ovat mahdollisesti syynä noin puolessa ristiriitatapauksista. Yhtä suuria ryhmiä, jotka jäävät selittämättä, ovat työvoimatutkimuksessa julkisen sektorin työllisiksi, työttömiksi, opiskelijoiksi ja työkyvyttömiksi määritellyt, joilla eläkejärjestelmien mukaan oli työsuhde voimassa yksityisellä sektorilla.

Vain työvoimatutkimuksen mukaan yksityisen sektorin työlliset

Vain työvoimatutkimuksen mukaan yksityisen sektorin työllisten joukosta osa on johdonmukaisesti aineistojen eroista johtuvia:

- Kirkkoon palvelussuhteessa olevat kuuluvat kirkon eläkelakien piiriin, eivätkä ole mukana TSR:ssä. Työvoimatutkimuksessa kirkko työnantajana on yksityistä sektoria. Tällaisia tapauksia oli ehkä 2 % ristiriitatapauksista.

- Merimiehet kuuluvat vastaavasti merimieseläkelakien piiriin. Heitä oli ristiriitatapausten joukossa noin 3 %.

- Ns. valtionapulaitosten tietyt ammattiryhmät kuuluvat julkisen sektorin eläkelakien piiriin. Valtionapulaitoksia ovat useat juridiselta muodoltaan yksityiset koulut ja sairaalat. Näiden tapausten määrää on vaikea arvioida, mutta heitä on noin 6 - 10 %.

- Henkilön ansiotyö on niin vähäinen, että se ei oikeuta työeläkelakien piiriin. Näiden tapausten määrää ei aineistojen perusteella voi arvioida.

Selittämättä jääneiden joukko jää tässä ryhmässä suureksi. Suurimmat erot tässä joukossa syntyvät ilmeisesti työvoimatutkimuksen ansiotyö -käsitteen laajuudesta.

Palkansaajat ja yrittäjät

Yhteensopivuuden tarkastelua laajennettiin vertaamalla erikseen palkansaajien joukkoa ja yrittäjien joukkoa. Työvoimatutkimuksen työlliset on jaettu ammattiasemansa mukaan. Työsuhderekisterissä jako palkansaajiin ja yrittäjiin tehdään työeläkelain perusteella (TEL- ja LEL-vakuutetut ovat palkansaajia ja YEL- ja MYEL-vakuutetut yrittäjiä).

Yhteenlasketuista palkansaajista oli 83 % molemmissa aineistoissa palkansaajana, vain työvoimatutkimuksessa 10 % ja vain työsuhderekisterissä 7 %.

Kaikista yrittäjistä oli molemmissa aineistoissa yrittäjinä 66 %, vain työvoimatutkimuksessa 20 % ja vain työsuhderekisterissä 14 %. Vain TVT:ssa yrittäjien määrä laski huomattavasti ja vain TSR:ssä yrittäjien määrä hieman nousi, jos tarkastelusta jätettiin pois työvoimatutkimuksessa yrittäjäperheenjäseniksi määritellyt. Toisin sanoen osa ns. yrittäjäperheenjäsenistä kuuluu eläkelakien piiriin, osa ei.

Työvoimatutkimuksessa kadoksi jääneiden tarkastelu

Työvoimatutkimuksessa kadoksi jää vain noin 4 - 5 % otokseen kuuluvista ja kadosta johtuvia virheitä pidetään työvoimatutkimuksessa pieninä verrattuna mittaus- ja käsittelyvirheisiin. Katoon jäävien ryhmästä tiedetään kuitenkin vähän.

Tarkasteltaessa työvoimatutkimuksessa kadoksi jääneiden työeläketietoja, havaittiin, että TEL-työsuhteiset ovat nuoria lukuunottamatta keskimääräisesti edustettuina, LEL:n ja YEL:n piiriin kuuluvat aliedustettuina ja MYEL:n piiriin kuuluvat yliedustettuina. Tämä ilmeisesti kertoo henkilöiden tavoitettavuudesta. Yleisin työvoimatutkimuksessa katoon jäämisen syy on tavoitettavuus. Yrittäjillä ja LEL:n piiriin kuuluvien yrittäjillä on keskimääräistä useammin liikkuva työpaikka, sitä vastoin maatalousyrittäjät ovat tavanomaista paremmin tavoitettavissa.

1.

Työvoimatutkimus ja työsuhderekisteri

Sekä Tilastokeskuksessa tehtävä työvoimatutkimus (lyhennetään TVT) että Eläketurvakeskuksen työsuhderekisteri (TSR) kuvaavat työssäoloa. Työvoimatutkimuksella kerätään tietoa työssä olevien määristä eri toimialoilla ja työpanostietona kerätään tehtyjen työtuntien määrä. Työsuhderekisteri sisältää yksityisen sektorin työeläkejärjestelmään kuuluvat työsuhteet ja yrittäjäjaksot.

Työllisyyden kuvaamisessa työvoimatutkimuksen ja työsuhderekisterin erot palautuvat näiden systemien lähtökohtiin: työvoimatutkimus kuvaa kaikkea ansiotyön tekemistä kun taas työsuhderekisteri rekisteröi sen ansiotyön, joka kartuttaa eläkettä TEL-, LEL-, YEL- tai MYEL-lain mukaan. Kun työvoimatutkimuksessa on tärkeätä henkilön tekemä ansiotyö, toimipaikka ja työpanos tehtyinä työtunteina, niin eläkejärjestelmässä olennaista on tuloa tuottanut työsuhte tai yrittäjätöiminta ja sen kesto.

Ansiotyö ja työeläkettä kartuttava ansiotyö

Ansiotyötä on työ, josta saadaan tuloa palkkana, palkkiona, yrittäjätulona tai luontaisetuna. Työvoimatutkimuksessa työlliseksi luokitellaan henkilö, joka tutkimusviikkona teki yhtenäkin päivänä työtä palkkaa tai voittoa saadakseen tai työskenteli yrittäjäperheenjäsenenä vähintään kolmanneksen alan normaalista työajasta tai oli työpaikastaan tilapäisesti poissa. Kun työvoimatutkimuksessa pyritään kartoittamaan kaikki ansiotyö, aineistojen erojen selittämisessä jää jäljelle tarkastella mikä ansiotyö kuuluu työeläkejärjestelmien piiriin. Työeläkelakeja on useita soveltuen erityyppisiin ansiotöihin. Kunkin eläkelain piirissä kuuluminen työeläkettä kartuttavaksi määritellään erikseen. Pääsääntöisesti lyhytaikaiset, satunnaiset ja ansiotuloiltaan vähäiset ansiotyöt eivät kuulu työeläkelakien piiriin.

Yleinen työsuhteessa olevien, siis palkansaajien, työeläkelaki on Työntekijöiden eläkelaki, TEL. Työsuhteen tulee kestää vähintään kuukauden, jotta työsuhte kuuluisi eläkelain piiriin. Yrittäjätöiminnassa, jonka eläkelait ovat Yrittäjien eläkelaki, YEL, ja Maatalousyrittäjien eläkelaki, MYEL, tämä odotusaika on neljä kuukautta. Aloilla, joilla

työsuhteet ovat työn luonteesta johtuen lyhyitä, on Lyhyiden työsuhteiden eläkelaki, LEL. LEL:n piiriin kuuluvat pääsääntöisesti rakennus-, metsä-, maatalous- ja satama-alalla työskentelevät työntekijät. Näiden alojen toimihenkilöt kuuluvat kuitenkin TEL:iin. LEL:n piiriin kuuluvilla työsuhteen vähimmäiskesto ei ole määritetty, ainoastaan vuositulolle on alaraja.

Työsuhde ja toimipaikka

Työvoimatutkimuksessa työpaikka vastaa arkipäivän käsitystä tehdä työtä tietyssä ammatissa. Toimiala, jolla henkilö työskentelee, määräytyy hänen työ- tai toimipaikkansa pääasiallisen toiminnan mukaan. Toimipaikka tarkoittaa yksikköä, jossa yhdellä sijaintipaikalla harjoitetaan pääasiassa yhdenlajista toimintaa. (Yritys käsittää kaiken saman omistajan harjoittaman taloudellisen toiminnan ja yhdellä yrityksellä saattaa siten olla monta toimipaikkaa.) Jos henkilöllä on useita työpaikkoja, hänet määritellään päätyöpaikkansa mukaan sen toimialan työlliseksi. Jos on epäselvää mikä on päätyö, päätyöpaikaksi otetaan se, jossa tehtiin eniten työtunteja. Toinen työ merkitään sivutyöksi, sen toimiala ja tehdyt työtunnit merkitään. Kolmas työ tulee näkyviin vain sivutyöhön (siis toiseen työsuhteeseen) lisättyinä työtunteina. Työpaikan vaihtamista tai työsuhteen kestoa työvoimatutkimuksessa ei kysytä.

Työeläkejärjestelmässä työsuhde määritellään työnantajakohtaisesti. Saman eläkelain piirissä työntekijä voi olla vain yhdessä työsuhteessa yhteen työnantajaan. Kuitenkin jos työntekijä tekee sekä TEL:n että LEL:n mukaista työtä samalle työnantajalle, työeläke maksetaan molempien mukaan, ja on olemassa 'kaksi työsuhdetta'.

Samoin yrittäjä voi olla sekä YEL:n että MYEL:n piirissä. Henkilö voi olla kaikkien eläkelakien piirissä yhtäaikaan, ja TEL:n tai LEL:n mukaisia työsuhteita voi olla niin monta kuin on työnantaja.

Rajankäynti, onko työ yrittäjätoimintaa vai työsuhteessa tehtyä, on sekä työvoimatutkimuksessa että työeläkejärjestelmässä joskus hankalaa. Työvoimatutkimuksessa se määräytyy henkilön oman käsityksen mukaan. Työeläkejärjestelmässä otetaan huomioon työhön liittyvät piirteet. Esimerkiksi toisen

valvonnan ja johdon alaisena työn tekeminen on työsuhteen eikä yrittäjätoiminnan piirre.

Tarkemmin työvoimatutkimuksen ja työeläkejärjestelmän käsitteitä on selvitetty liitteessä.

"Perustaulukot" työllisyystietojen yhteensopivuudesta ovat liitetäulukoina 1-3.

2.

Työllisyystietojen yhteensopivuus: yksityisen sektorin työlliset

Työvoimatutkimusta ja työsuhderekisteriä vertailtiin siten, että tarkasteltiin henkilön työllisyystietoja samalta ajankohdalta näissä aineistoissa. Työvoimatutkimuksen vuoden 1984 tammi-, helmi- ja maaliskuun otoshenkilöille poimittiin tätä vuotta koskevat työsuhdetiedot työsuhderekisteristä. 15 - 64-vuotiasta väestöä koskeva otos oli 33964 henkilöä, joista työvoimatutkimukseen vastanneita oli 32642 ja katoon jääneitä 1322. Työllisyystietoja verrataan työvoimatutkimukseen vastanneilta henkilöiltä.

Tarkasteluajankohta oli vuoden 1984 tammi-, helmiai maaliskuun puolivälissä ollut työvoimatutkimuksen tutkimusviikko. Tarkasteluajankohta vaihtelee sen mukaan, milloin henkilö oli työvoimatutkimuksen haastattelussa.

Taulukossa 2.1. on vertailun tulokset sen mukaan, oliko henkilö TVT:n mukaan yksityisen sektorin työllinen ja oliko hän yksityisen sektorin eläkeläkien piirissä. Tuloksia voi tarkastella työvoimatutkimuksesta ja työsuhderekisteristä käsin.

Työvoimatutkimuksesta käsin tarkasteltuna:

- yksityisen sektorin työllisistä työeläketieto löytyi 89 %:lle
- yksityisen sektorin työllisistä työeläketietoa ei ollut 11 %:lla
- muilla kuin yksityisen sektorin työllisillä työeläketieto oli 8 %:lla

Työsuhderekisteristä tarkasteltuna:

- eläkeläkien piiriin kuuluvista oli myös työvoimatutkimuksessa määritelty yksityisen sektorin työllisiksi 92 %
- työeläkeläkien piiriin kuuluneista 8 % ei ollut TVT:n mukaan yksityisen sektorin työllisiä

Taulukko 2.1. Työvoimatutkimuksen ja työsuhderekisterin työllisyystietojen vertailu

Työvoimatutkimus	Yhteensä	Näistä työsuhderekisterin tieto	
		On tieto %	Ei tietoa %
15-64-v. väestö	32642	15848 48,6 (100)	16794 51,4
Työlliset yksit. sektorilla	16356	14534 88,9 (91,7)	1822 11,1
Muut, 15-64-v. väestö	16286	1314 8,1 (8,3)	14972 91,9

Edellä olevat tarkastelukulmat voi yhdistää tutkimalla joukkoa, jossa on sekä yhteneväisesti määritellyt että ristiriitaisesti määritellyt tapaukset. Yhteensopivuuden aste on samalla tavalla määriteltujen osuus koko joukosta. Tässä vertailussa yhteensopivuuden aste on 82 %. Vain TVT:n mukaan yksityisen sektorin työllisiä on joukosta 11 % ja vain TSR:n mukaan 7 %. Jos yksityisen sektorin työllisten määrä laskettaisiin erikseen näistä aineistoista, kokonaismäärät olisivat melko lähellä toisiaan, mutta osa työllisistä olisi eri henkilöitä.

Yksityisellä sektorilla työssä olevat

TVT:n mukaan	molempien mukaan	TSR:n mukaan
11 % (1822)	82 % (14534)	7 % (1304)

Jäljempänä tarkastellaan omissa kappaleissaan ristiriitaiten ryhmien joukkoja.

2.1.

Vain työsuhderekisterin mukaan yksityisellä sektorilla

Tässä kappaleessa tarkastellaan henkilöitä, joilla karttui yksityisen sektorin työeläkettä, mutta jotka työvoimatutkimuksen mukaan eivät ainakaan päätoimisesti työskennelleet yksityisellä sektorilla.

Vain TSR:ssä yksityisen sektorin työlliset jakautuivat TVT:n toiminnan laadun tiedon mukaan seuraavasti :

		§
Julkisen sektorin työllisiä	545	42
Työttömiä	205	16
Työvoiman ulkopuolella	554	42
- varusmiehiä	- 69	- 5
- opiskelijoita	-158	-12
- työkyvyttömiä, työk.eläkk.	-101	- 8
- muita eläkeläisiä	- 17	- 1
- omaa kotital.hoitavia	-186	-14
- muita	- 23	- 2
	1304	100

Ristiriitatapauksista johdonmukaisesti aineistojen eroista aiheutuvia ovat:

- Henkilöllä on päätyöpaikka julkisella sektorilla, mutta hänellä on sivutyöpaikka yksityisellä sektorilla. TVT:ssä henkilö on päätyöpaikkansa mukaan julkisen sektorin työllinen. Sivutyöpaikka esiintyy rekisterissä.
- Yrittäjien eläkelaki on voimassa koko vuoden, vaikka työ saattaa olla kausiluontoista. Työvoimatutkimuksessa henkilö ei siis välttämättä ole työllinen. Tarkasteluajankohta on talvikuukausina, joten maatalousyrittäjissä näitä tapauksia saattaa olla paljonkin.
- LEL-järjestelmässä ei selviä tarkasti työnteon ajankohta, joten vertailu on epätasua.
- Varusmiespalvelu ei keskeytä välttämättä TEL:n, YEL:n tai MYEL:n kuuluvien miesten työsuhdejaksoja.

Sivutyöpaikka rekisterissä

Joukosta, joka on työvoimatutkimuksen mukaan julkisen sektorin työllisiä, mutta joille kuitenkin löytyi tieto TSR:stä, vain neljäsosalla oli sivutyö.(1) Sitä onko sivutyö julkisella vai yksityisellä sektorilla, ei tiedetä. TVT:ssa sivutyö oli useimmin palvelusten tai maatalouden toimialalla. TSR:ssä työeläketietoja oli maatilatalouksien yrittäjistä, rakennustoiminnan yrittäjistä ja työntekijöistä sekä mm. yrittäjinä toimivista lääkäreistä.

Taulukko 2.1.1. TVT:ssa julkisen sektorin työlliset, jotka olivat TSR:ssä, työeläkelain ja sivutyön tekemisen mukaan

		Oli tehnyt sivutyötä, %
Julkisen sektorin työlliset yht.	545	25
- oli TEL-tieto	304	29
- oli LEL-tieto	108	11
- oli YEL-tieto	24	25
- oli MYEL-tieto	124	24

Sivutyön esiintyminen rekisterissä selittää eroja vain vähän. Yrittäjäkoodin ja sivutyön toimialan ristiriitaisuus huomattiin muutamassa (9) tapauksessa, joten kysymyksessä ei voinut olla sama työ. Sitä, oliko muissakaan tapauksissa sivutyö sama kuin rekisteriin merkitty, ei tiedetä.

Epävarmuutta lisää se, että sivutyössä tehdyt työtunnit olivat vain neljäsosalla yli 20 tuntia viikossa. Mukana oli hyvinkin pieniä työpanoksia ja voi epäillä kuuluvatko nämä työeläkelakien piiriin.

Jos kuitenkin oletetaan, että muissa kuin selvissä ristiriitatapauksissa on kyseessä sama työpaikka - ja ehkä yliarvioidaan sivutyön vaikutus - sivutyöpaikka selittäisi runsaan viidenneksen julkisen

(1) Työttömillä ja työvoimaan kuulumattomilla ei voi olla sivutyöpaikkaa, koska jos he olisivat tehneet ansiotyötä vähänkin, heidät olisi määritelty työllisiksi.

sektorin työllisten kuulumisesta rekisteriin. Koko ristiriitatapausten määrästä se selittäisi vajaan 10 %.

Kausiluontoinen yrittäjyys

Merkittävä osa kaikista ristiriitatapauksista kuuluu yrittäjäeläkelakien piiriin. Kaikista 'vain TSR:n mukaan yksityisen sektorin työllisiä' ristiriitatapausten määrästä kolmasosa on yrittäjäeläkelakien piirissä. Valtaosa on maatalouden yrittäjiä.

Taulukko 2.1.2. Vain TSR:n mukaan yksityisen sektorin työlliset yrittäjäeläkelain ja TVT:n toiminnan laatu -tiedon mukaan

	On rekis- terissä %	On YEL- tieto %	On MYEL- tieto %
Yhteensä	1304 100	61 5	253 19
Julk.sektorin työlliset	545 100	24 4	124 23
-sivutyö	-134 100	-12 9	-32 24
Työttömät	205 100	16 8	43 21
Varusmiehet	69 100	1 1	4 6
Opiskelijat	158 100	-	9 6
Työk.eläkk.	101 100	2 1	23 23
Muu eläkel.	17 100	-	9 53
Kotit.hoit.	186 100	15 8	130 70
Muu	23 100	3 13	11 48

Työvoimatutkimuksessa tähän ryhmään kuuluvat ovat useimmin päätoimisesti kotitaloustyötä tekeviä naisia - maataloustyö ei tee heitä työllisiksi talvi-kuukausina. Toinen suuri ryhmä on julkisen sektorin työlliset - osalla heistä olikin sivutyöpaikan toimiala maa- ja metsätalous.

YEL:n piiriin kuuluvat ovat hyvin eri alojen yrittäjiä. Eniten on kuitenkin rakentamisen, liikenteen ja kaupan yrittäjiä.

Jos oletetaan, että kaikki muut paitsi sivutyön ilmoittaneet ja varusmiehet, ovat tapauksia, joilla yrittäjyys on kausiluontoista sekä maatalouden että

muun yrittäjyyden suhteen, tämä selittäisi kaikista ristiriitatapauksista noin viidenneksen.

LEL-alat

LEL-järjestelmässä eläkemaksut suoritetaan kuukausittain erikseen, TSR:ssä näkyy vain maksatuskuukausi, ei työsuhteen kesto. Kun LEL-aloilla maksut on suoritettava riippumatta työn kestosta tai saadusta tulosta, rekisteröidyksi tulevat lyhytaikaisetkin työt. Tällöin nämä saattavat hyvinkin ajoittua muuten kuin kuukauden puoliväliin, työvoimatutkimuksen haastatteluviikolle.

Taulukko 2.1.3. Vain työsuhderekisterissä yksityisen sektorin työlliset LEL-tiedon mukaan

	On TSR:ssä yhteensä		On LEL- tieto	
		%		%
Yhteensä	1304	100	249	19
Julkisen sektorin työlliset	545	100	108	20
- sivutyö	-134	100	-12	9
Työttömät	205	100	79	38
Varusmiehet	69	100	11	16
Opiskelijat	158	100	32	20
Työk.eläkk.	101	100	8	8
Muut eläkel.	17	100	2	12
Kotital.hoit.	186	100	7	4
Muut	23	100	2	9

Tästä joukosta yli puolet oli rakennusalan työntekijöitä, neljäsosa maataloudessa ja neljäsosa metsätaloudessa.

Osa LEL:n piiriin kuuluneista oli työvoimatutkimuksessa julkisen sektorin työllisinä LEL-aloilla, jolloin voisi olla kyseessä 'valtion LEL-liläiset'.

Jos jätetään pois edellä mainitut tapaukset ja sivutyön ilmoittaneet, ja oletetaan, että muulloin erot LEL:n suhteen aiheutuvat epätasmaisesta vertailusta, niin ajankohdaltaan epätarkka vertailu selittäisi vajaan viidenneksen koko ristiriitatapauksien ryhmästä.

Varusmiehet

Varusmiespalvelu ei välttämättä keskeytä TEL:iin, YEL:iin tai MYEL:iin kuuluvien työeläkejaksuja.

		§
TVT:n kaikki varusmiehet	300	100
- löytyi tieto TSR:stä	69	23
- näistä TEL-tieto	54	18
- YEL-tieto	1	0
- MYEL-tieto	4	1

Työvoimatutkimuksen kaikista varusmiehistä peräti joka neljäs oli työsuhderekisterissä. Tämä on siis se osa varusmiehistä, joilla työsuhde tuli jatkuvaan varusmiespalvelun jälkeen yksityisellä sektorilla.

Tämä selittää ristiriitatapauksista noin 5 %.

Selittämättä jääneiden joukko

Selittämättä jää noin puolet ristiriitatapauksista. Alla olevassa taulukossa on kaikki 'vain TSR:n mukaan yksityisen sektorin työlliset' työeläkeläin ja työvoimatutkimuksessa määritellyn toiminnan laadun mukaan. Numeroin on merkitty syyt, jotka ajatellaan erot aiheuttaneen.

Vajaan viidesosan tapauksista arvioidaan aiheutuvan LEL-alojen ajallisesti epätasmaisesta vertailusta (3). Viidesosassa on syynä yrittäjäeläkeläin piiriin kuulumisen, vaikka yrittäjätoiminta ei sillä hetkellä työllistäkään (2). Sivutyö on rekisterissä noin kymmenesosalla tapauksia (1) ja varusmiesten rekisterissä oleminen selittäisi noin viisi prosenttia tapauksista (4).

Taulukko 2.1.4. Vain työsuhderekisterin mukaan yksityisen sektorin työlliset eläkelain ja TVT:n toiminnan laadun tiedon mukaan

	On rekis- terissä	TEL	LEL	YEL	MYEL
Yhteensä	1304	671	249	61	353
julk. sekt. työlliset	545	304	108(3)	24(2)	124 (2)
-on sivutyö	-134	-86(1)	13(1)	-12(1)	-32 (1)
työttömät	205	76	79	16(2)	43 (2)
varusmiehet	69	54(4)	11	1(4)	4 (4)
opiskelijat	158	117	32(3)	-(2)	9 (2)
työkyv.eläkk.	101	69	8	2	23
muu eläkel.	17	6	2	-	9
kotital.hoit.	186	38	7	15	130
muut	23	7	2	3	11

Selitystä vaille jääneestä joukosta suuri osa on työvoimatutkimuksen mukaan julkisen sektorin työllisiä julkisessa hallinnossa, opetuksessa, tutkimuksessa, lääkintäpalvelu- ja sosiaalihuollossa ja ns. muussa palvelussa. Ammatiltaan he ovat usein sosiaalialan, sairaanhoito- tai opetustyötä tekeviä tai palvelutyön ammattiryhmään kuuluvia: suurtaloustyötä tekeviä, perhepäivähoitajia tai siivoojia.

Näihin ristiriitatapauksiin on varmasti useita syitä. Kun on kysymys sosiaalialan, sairaanhoidon ja opetuksen toiminnoista, joiden hallinta juridiselta muodoltaan sijoittuu yksityisen ja julkisen sektorin 'välille', voi olla, että työvoimatutkimuksessa työnantaja on virheellisesti määritelty julkiselle sektorille.

Toinen syy on mahdollisesti se, että palvelusten toimialalla tehdään paljon sivutyötä samoin kuin oletettavasti alalla on paljon lyhytaikaisia työsuhteita ja ehkä vähäisiä työpanoksia. Tällaiset voivat jäädä työvoimatutkimuksessa ilmoittamatta tai peittoon esimerkiksi kolmantena sivutyönä.

Suuria ryhmiä selittämättömien joukossa ovat myös opiskelijat, työttömät ja työkyvyttömät, joilla oli TEL-tieto. Voi olla, että heidän ansiotyönsä on kuitenkin vähäistä eikä ole ehkä sattunut tutkimusviikolle tai jostain muusta syystä henkilöt ovat

työvoimatutkimushaastattelussa vastanneet pikemminkin pääasiallisen toimintansa mukaan kuin työllisyyttä priorisoiden.

Yhteenvedo tästä ristiriitatapausten joukosta on, että sivutyön tekeminen, LEL-alat, yrittäjyys ja varusmiesten rekisterissä oleminen ovat mahdollisesti syynä noin puolessa ristiriitatapauksia. Yhtä suuria ryhmiä, jotka jäävät selittämättä, ovat TVT:n julkisen sektorin työlliset, työttömät, opiskelijat ja työkyvyttömät, joilla eläkejärjestelmien mukaan oli työsuhde voimassa yksityisellä sektorilla.

2.2.

Vain työvoimatutkimuksen mukaan yksityisen sektorin työllinen

Tässä luvussa tarkastellaan henkilöitä, jotka työvoimatutkimuksen mukaan työskentelivät yksityisellä sektorilla, mutta joille ei löytynyt työeläketietoa työsuhderekisteristä. Tällaisia tapauksia oli työvoimatutkimuksen yksityisen sektorin työllisistä 11 %.

Aineistoista johtuvia johdonmukaisia eroja ovat:

- Kirkkoon palvelussuhteessa olevat kuuluvat kirkon eläkelakien piiriin. Työvoimatutkimuksessa kirkko työnantajana on yksityistä sektoria.
- Merimiehet kuuluvat merimieseläkelain piiriin.
- Ns. valtionapulaitosten tietyt ammattiryhmät kuuluvat julkisen sektorin eläkelakien piiriin. Valtionapulaitoksia ovat useat juridiselta muodoltaan yksityiset koulut ja sairaalat.
- Henkilön ansiotyö on niin vähäinen, että se ei oikeuta työeläkelakien piiriin.

Henkilöt, jotka työvoimatutkimuksen mukaan olivat ansiotyössä, mutta joille ei löytynyt työeläketietoa vastaavalta ajankohdalta, kasaantuvat selvästi julkisten ja yksityisten palvelujen tai maa- ja metsätalouden toimialoille.

Vain TVT:ssa yksityisen sektorin
työlliset toimialoittain

		%
Maa- ja metsätalous	459	25
Teollisuus	207	11
Rakennustoiminta	111	6
Kauppa	193	11
Liikenne	190	10
Rah. ja vakuutustoim.	110	6
Julk. ja yksit. palv.	552	30
	1822	100

Ammateittain tarkasteltuna suurimmat ryhmät olivat:

	lkm	%
- maan- ja metsänviljelijät (yrittäjät)	213	12
- maanviljelystyöntekijät ja kotieläinhoitajat	194	11
- rakennustyöntekijät	94	5
- metsä- ja uittotyönt.	58	3
- merimiehet	55	3
- papit ja muut uskonnollissos. työtä tek.	38	2
- opetustyötä tekevät	60	3
- sosiaalialan työtä tekevät	46	2
- myyjät	73	4
- siivoojat	65	4
- emännät, kokit, keittäjät	49	3
- konttorityötä tekevät	118	6
- perhepäivähoitajat, kotiapulaiset	111	6
- muusikot, esiintyvät tait. ja harrastust. ohjaajat	38	2
Yhteensä	1212	66

Ylläolevat ammattiryhmät kattoivat noin 66 % koko joukosta. Miehiä on koko ryhmässä enemmän kuin naisia (miehiä 953, naisia 869).

Kirkon työntekijät

Ammatiltaan pappeja tai uskonnollis-sosiaalityöntekijöitä oli tässä joukossa 38 henkilöä. Koko käsiteltävästä joukosta tämä on noin 2 %.

Merimiehet

Ammatiltaan meripäällystöön tai kansihistioon kuuluvia oli 55 tapausta. Tämä on noin 3 % koko joukosta.

Valtionapulaitosten työntekijät

Julkisten ja yksityisten palvelusten toimialan suurta osuutta selittää osittain valtionapua saavien yksityisten koulujen, sairaaloiden tai laitosten henkilökunta, josta osa kuuluu julkisen sektorin eläkelakien piiriin. Karkeasti toimiala- ja ammattitietojen perusteella arvioituna näitä voisi olla 100 - 200 henkilöä. Tämä selittäisi kaikista ristiriitatapauksista 6 - 10 %.

Vähäinen ansiotyö

Kunakin eläkelain piirissä työn kuuluminen työeläkettä kartuttavaksi määritellään erikseen. Yleiset kriteerit ovat työsuhteen kesto ja/tai työstä saadun korvauksen suuruus.

Työsuhteen pituutta työvoimatutkimuksessa ei kysytä, joten tämän kriteerin merkitystä ei tiedetä. Tämän tekijän vaikutusta varmasti on, että alle 20-vuotiaista yksityisellä sektorilla ansiotyötä tehneistä peräti kolmannes puuttui rekisteristä. Oletettavaa on, että vasta työelämään tulevilla tai työmarkkinoihin heikosti sitoutuneilla on lyhyitä työsuhteita.

Ehkä samantyyppisestä työmarkkinatilanteesta kieli myös vanhempien ikäryhmien, 55 - 64-vuotiaiden, puuttuminen rekisteristä. Kun 25 - 54-vuotiaista on viisivuotissikäryhmittäin rekisterissä noin 90 %, niin 55 - 59-vuotiaista vain 82 % ja 60 - 64-vuotiaista 75 %.

Työnteon vähäisyyttä voidaan arvioida jonkun verran sen perusteella mitä henkilöt ovat ilmoittaneet viikottaiseksi normaaliksi työajakseen. Tästä joukosta oli 17 %:lla alle 20 tunnin viikkotyöaika, ja 4 % ei osannut sanoa normaalia työaikaansa. Vaikka osa-aikaisia työntekijöitä oli tässä joukossa keskimääräistä paljon enemmän, oli kuitenkin myös kokopäivätyöntekijöitä ja pitkiä viikkotyöaikoja: 11 %:lla oli 20 - 29 tunnin viikkotyöaika ja 68 %:lla yli 30 tunnin normaali viikkotyöaika.

Maa- ja metsätalouden suureen osuuteen vaikuttavat yrittäjäperheenjäsenet, joita oli runsas kolmasosa toimialan ristiriitatapauksista. Työvoimatutkimuksessa perheenjäsenet määritellään työllisiksi (ns. yrittäjäperheenjäseniksi), jos he ovat työskennelleet kolmasosan alan normaalista työajasta. Maata-

louden varsinaisia yrittäjiä oli ristiriitatapauksista noin puolet. Näissä voisi olla kysymyksessä luopumis- tai sukupolvenvaihdoseläkkeellä olevat iäkkäät maan- tai metsänviljelijät. Tällä toimialalla oli nimenomaan vanhemmissa ikäryhmissä rekisteröimättömien osuus poikkeuksellisen suuri.

Kaikilla toimialoilla rekisteröimättömien osuus painottui nuorimpiin ja vanhimpiin ikäryhmiin. Rakentamisen toimialalla tämä painottuminen ei ollut kuitenkaan niin merkittävää, mikä johtuu ilmeisesti LEL-maksatussysteemistä.

LEL-aloilla työnteon 'vähäisyys' ei ratkaise työeläkemaksun suorittamista, joten näiden alojen työntekijät pitäisi sen mukaan olla kattavimmin rekisteröity. Kuitenkin rakennustyöntekijöitä, metsä- ja uittotyöntekijöitä sekä satama-alan työntekijöitä oli rekisteröimättöminä paljon. Syynä tähän ilmeisesti on, että työvoimatutkimuksen ansiotyökäsite on esimerkiksi rakentamisen alalla laaja - mm. oman talon rakentaminen ja peruskorjaus on ansiotyötä. Ilmeistä on, että myös pimeään työn tekeminen on yleistä näillä aloilla.

Kun työsuhteen kestosta tai työstä saadusta tulosta ei ole tietoa, on mahdotonta arvioida, kuinka suuri osuus ei kuulu työeläkelakien piiriin ja mistä osuudesta ei makseta työeläkemaksuja jostain muusta syystä.

Karkeasti toimialaluokituksen yksinumerotasolla tarkastellen yksityisen sektorin työllisistä ovat kattavimmin rekisterissä teollisuuden työlliset. Vajavaisimmin rekisterissä on palvelusten toimialalla työskentelevät.

Taulukko 2.2.1. Yksityisen sektorin työlliset toimialan ja TSR:n tiedon mukaan

	Yksityisen sektorin työlliset	On tieto TSR:ssä %
Kaikki toimialat	16356	89
Maa- ja metsätalous	2480	82
Teollisuus	5548	96
Rakennustoiminta	1264	91
Kauppa	3185	94
Liikenne	984	81
Rahoitus-, vakuutus- ja like-elämää palv.	1264	91
Palvelukset	1627	66

Selittämättä jääneiden joukko jää tässä ryhmässä suureksi. Tuskin on kuitenkaan väärin sanoa, että suurimmat erot syntyvät työvoimatutkimuksen ansiotyökäsittelyn kattavuudesta.

2.3.

Työvoimatutkimuksen ammattiasema verrattuna työeläkelakiin

Sen perusteella, onko henkilö TEL-, LEL-, YEL- vai MYEL-lain piirissä voidaan päätellä jotain henkilön työpaikasta, ammattiasemasta ja jopa ammatista. TEL ja LEL koskevat palkansaajia. LEL:iin kuuluvat maa- ja metsätalouden, rakennus- ja satama-alan työntekijät, mutta eivät toimihenkilöt. MYEL on maatalouden yrittäjävakuutus, YEL muun kuin maatalouden yrittäjävakuutus. Eläkelaista saatavan informaation perusteella voidaan tietoja verrata työvoimatutkimustietoihin hieman tarkemmin.

Yksikäsitteistä vertailua haittaa kuitenkin se, että osa henkilöistä kuuluu samanaikaisesti usean eläkelain piiriin, eikä työsuhderekisterissä ole määriteltä henkilöön päätyöpaikkaa kuten työvoimatutkimuksessa.

Samanaikaiset työeläkevakuutukset

Samanaikaisesti vain yhden työeläkelain piirissä oli 97 % ja vähintään kahden eri työeläkelain piiriin kuului 3 % työsuhderekisterissä olleista.

Samanaikaiset työeläkevakuutukset

On työeläke- tieto		On myös työeläketieto, %			
		TEL	LEL	YEL	MYEL
TEL	11528	100	0,4	0,6	1,6
LEL	1262	3,3	100	0,9	10,0
YEL	1273	5,0	0,9	100	8,0
MYEL	2310	7,9	5,5	4,4	100

Samanaikaisesti myös toisen eläkelain piiriin kuuluivat useimmin MYEL:n piirissä olevat. Heistä joka kuudes oli tutkimushetkellä myös jonkin muun eläkelain piirissä, useimmin TEL-vakuutettuna.

TEL:n ja LEL:n piirissä, siis 'puhtaasti palkansaajia', oli 78 % kaikista vakuutetuista. Vain yrittäjäeläkelakien piirissä oli 20 % ja yhtäaikaista sekä palkansaaja- että yrittäjäeläkelakien piirissä oli 2 %.

Ammattiasematiedon ja työeläkelain yhteensopivuus

Edellä jo määriteltiin työsuhderekisterin ja työvoimatutkimuksen työllisyystietojen yhteensopivuuden aste kuvattaessa yksityisen sektorin työllisten määrää. Molemmista aineistoissa yksityisellä sektorilla työllisinä oli koko joukosta 82 %, vain työvoimatutkimuksessa 11 % ja vain työsuhderekisterissä 7 %.

Yhteensopivuuden tarkastelua voidaan laajentaa vertaamalla erikseen palkansaajien joukkoa ja yrittäjien joukkoa. Työvoimatutkimuksessa työlliset on jaettu päätyöpaikan perusteella tämän jaon mukaan. Myös työsuhderekisterissä jako palkansaajiin ja yrittäjiin on helppo silloin kun henkilö kuuluu samanaikaisesti vain yhden eläkelain piiriin. Niiden osalta, jotka olivat usean eläkelain piirissä yhtäaikaan, erottelu palkansaajiin ja yrittäjiin tehtiin TVT:n tiedon mukaan.

Yksityisen sektorin palkansaajat

"Yhteenlasketuista" palkansaajista 83 % oli molemmissa aineistoissa palkansaajina, vain työvoimatutkimuksessa palkansaajina oli 10 % ja vain työsuhderekisterissä 7 %.

Yksityisellä sektorilla palkansaajina

vain tvt:ssa	molemmissa	vain TSR:ssä
1351 10 %	11578 83 %	1025 7 %

- Vain TVT:ssa palkansaajista suurin osa on TSR:iin rekisteröimättömiä. Rungas kymmenesosa ristiriitatapauksista on TSR:ssä yrittäjinä, useimmin YEL:n piirissä.
- Vain TSR:ssä palkansaajista runsas kolmasosa on TVT:ssa julkisen sektorin palkansaajia, noin kolmasosa työvoiman ulkopuolisina ja kuudesosa työttöminä ja kuudesosa yrittäjinä.

Yrittäjät

Yrittäjät (ml. yrittäjäperheenjäsenet)

vain TVT:ssa	molemmissa	vain TSR:ssä
779 20 %	2648 66 %	565 14 %

- Vain TVT:ssa yrittäjistä suurin osa ei ollut rekisteröitynä TSR:ssä. Näistä noin kolmasosa oli maatalouden yrittäjäperheenjäseniä. Noin kuudesosa oli TSR:ssä palkansaajina.
- Vain TSR:ssä yrittäjistä oli yli puolet TVT:ssa palkansaajina, kolmasosa työvoiman ulkopuolisina. Työvoiman ulkopuolisiin kuuluvat työvoimatutkimuksen mukaan kotitaloustyötä tekevät, joilla oli kuitenkin maatalousyrittäjävakuutus.

Jos muodostetaan yrittäjien joukko jättäen pois yrittäjäperheenjäsenet ja TVT:n yrittäjäperheenjäsenet luetaan työvoiman ulkopuolelle, yhteensopivuus on seuraavanlainen:

Yrittäjät pl.yrittäjäperheenjäsenet

vain TVT:ssa	molemmissa	vain TSR:ssä
566 15 %	2542 67 %	665 18 %

- Yhteensopivuuden aste nousee hieman.
- Vain TVT:ssa yrittäjien määrä laskee, koska suuri osa yrittäjäperheenjäsenistä ei ole TSR:ssä.
- Vain TSR:ssä yrittäjien määrä nousee, koska osalla yrittäjäperheenjäseniä kuitenkin on yrittäjävakuutus.

3.

Työvoimatutkimuksen luotettavuus katotietojen valossa

Työvoimatutkimuksen tiedot kerätään puhelinhaastatteluin. Katoprosentti on melko alhainen, vain noin 4 - 5 %. Tämän takia kadosta johtuvia virheitä pidetään pieninä verrattuna mittausvirheisiin ja käsittelyvirheisiin. Katoon jäävien ryhmästä tiedetään kuitenkin vähän.

Kun verrattiin työvoimatutkimuksessa kadoksi jääneiden ja vastanneiden työsuhdetietoja, ne poikkesivat jonkun verran. TEL-tietojen perusteella näyttäisi, että alle 25-vuotiaat työssä olevat ovat kadossa keskimääräistä useammin. Vanhemmissa ikäryhmissä tätä eroa ei ole, TEL-työsuhteisten osalta.

Muut kuin maatalousyrittäjät, siis YEL-vakuutetut, jättävät vastaamatta keskimääräistä useammin. Samoin LEL:n piiriin kuuluvat ovat katotapauksina keskimääräistä katoa useammin. Kuitenkin MYEL:n piirissä olevat vastaavat tutkimukseen huomattavasti tunnollisemmin kuin muut.

Yleisin, kolmessa tapauksessa neljästä, kadoksi jäämisen syy on 'ei tavoitettu'. Toiseksi yleisin syy on kieltäytyminen haastattelusta. Edellä olleet tuloksetkin kertovat ilmeisesti kohdehenkilöiden tavoitettavuudesta.

Kaikkiaan näyttäisi siltä, että TEL-työsuhteiset ovat nuoria lukuunottamatta keskimääräisestiedustettuina, LEL:n ja YEL:n piiriin kuuluvat aliedustettuina ja MYEL:n piiriin kuuluvat ylies-

- Työvoimatutkimus** Työvoimatutkimuksella kerätään tietoa työllisyyden, työpanoksen, työttömyyden ja työvoimaan kuuluvuuden kehityksestä. Kuukausittaisena tilastona se kertoo työllisyyteen liittyvästä kausi- ja suhdannevaihtelusta.
- Tiedonkeruu** Työvoimatutkimus tehdään joka kuukausi haastattelemalla satunnaisesti valittu otos, noin 12 000 henkilöä, koko maassa. Henkilön työllisyystiedot kysytään koskien kuukauden yhtä viikkoa.
- Ansiotyö** Tutkimuksessa kartoitetaan ansiotyön tekeminen. Ansiotyötä on työ, josta saadaan tuloa palkkana, palkkiona, yrittäjätulona tai luontaisetuna. Jos henkilö on tehnyt ansiotyötä yhtenäkin päivänä tutkimusviikolla, hänet määritellään työlliseksi ja häneltä kysytään ammatti, työpaikan toimiala ja työaika. Yrittäjäperheenjäsenet määritellään työllisiksi, jos he ovat tehneet työtä yhden kolmasosan alan normaalista työajasta. Jos henkilö on tehnyt työtä useassa työpaikassa, määritellään päätyöksi se, jossa työaika oli suurempi. Sivutyötä koskien kysytään myös toimiala ja tehdyt työtunnit. Työllisiksi luetaan myös tilapäisesti työstä poissa, esimerkiksi vuosilomalla, olevat henkilöt.
- Ne, jotka eivät olleet ansiotyössä, määritellään työttömiksi, varusmiehiksi, opiskelijoiksi, työkyvyttömiksi, eläkeläisiksi ja omaa kototalouttaan hoitaviksi.
- Työsuhderekisteri** Työsuhderekisteri kuuluu yksityisen sektorin eläkejärjestelmiin, ja siihen rekisteröidään TEL-, LEL, YEL- ja MYEL-lakien piiriin kuuluvat työsuhteet ja yrittäjätoiminta.
- Työsuhderekisteri sisältää työsuhteiden ja yrittäjäjaksojen alkamis- ja loppumispäivämäärät ja tunnuksen (eläkejärjestelynumeron), jolla nämä tiedot voidaan yhdistää muihin eläkejärjestelmään kuuluviin tietoihin.
- Se, minkä eläkelain piiriin ansiotyöstä aiheutuva työeläkemaksun maksaminen kuuluu, jakautuu ensisijaisesti sen mukaan, onko kysymyksessä työsuhteessa

vai yrittäjänä tehty työ. Työsuhteessa tehty työ jakautuu vielä toimialan ja ammatin mukaan joko TEL- tai LEL-lain piiriin. Yrittäjätoiminnan eläkejärjestelmät ovat erikseen maatalousyrittäjille (MYEL) ja muille yrittäjille (YEL).

TEL

Työntekijöiden eläkelain, TEL:n, piiriin kuuluvat ns. LEL-alojen työntekijöitä lukuunottamatta kaikki yksityisen työnantajan palveluksessa olevat. Työsuhteelle asetetaan kuitenkin tiettyjä ehtoja TEL:n piiriin tulemiseksi:

- työsuhteen tulee jatkua yhtäjaksoisesti vähintään yhden kuukauden
- työsuhteen perusteella saatu palkka on oltava vähimmäisrajan ylittävä (vuonna 1984 noin 640 mk/kk)
- vaikka ansio ei nousisi edellä sanottuun määrään, kuuluu työsuhde TEL:n piiriin, jos työntekijän säännöllinen työaika on vähintään 20 tuntia viikossa

Ilmoittaminen TEL:n piiriin

Työnantajan on ilmoitettava työsuhde eläkelaitokselle TEL-vakuutukseen sisällytettäväksi, jos työntekijän säännöllinen työaika on vähintään 20 tuntia viikossa ja työsuhde jatkuu vähintään yhden kuukauden.

LEL

Lyhytaikaisissa työsuhteissa olevien eläkelakiin eli LEL:n piiriin kuuluvat pääsääntöisesti rakennus-, metsä-, maatalous- tai satama-alalla työskentelevät työntekijät. Kuitenkin näiden alojen toimihenkilöt kuuluvat TEL:n piiriin. Niin ikään putki- ja sähköalan työntekijät kuuluvat TEL:n piiriin, paitsi jos he ovat rakennusliikkeen palveluksessa. LEL-aloilla työskentelevät julkisen sektorin työntekijät kuuluvat myös LEL:n, jos heidän työsuhteensa ei ole tarkoitettu pysyväksi ja ympärivuotiseksi.

Ilmoittaminen LEL:n piiriin

Koska LEL koskee lyhytaikaisia työsuhteita, sen maksatusjärjestelmä poikkeaa muista. Työnantaja suorittaa LEL-maksut joka kuukausi erikseen, eikä työsuhderekisterissä siten näy työsuhteen alkamis- ja päättymispäivä määrää kuten TEL-tösuhteitten osalta. Työnantajan on suoritettava maksu kaikkien LEL-työntekijöiden palkasta riippumatta siitä, onko työntekijä oikeutettu LEL-eläkkeeseen tämän työsuhteen perusteella. Tämä sen vuoksi, että LEL:n piiriin kuulumiselle on vuoden aikana ansaitun tulon alaraja, ja vuoden tulokertymää ei tiedetä etukäteen. Yhdellä henkilöllä on yhtä monta LEL-maksua kuukaudessa kuin hänellä oli työsuhteita.

YEL ja MYEL

Yrittäjien eläkelaki YEL koskee henkilöitä, yrittäjiä, jotka tekevät ansiotyötä olematta tässä toimessaan työsuhteessa. Maanviljelijöitä, heidän puolisoitaan ja perheenjäseniään, jotka ovat yrittäjiä, koskee erillinen laki, maatalousyrittäjien eläkelaki (MYEL).

Yrittäjien eläkelain alaisina yrittäjinä pidetään myös henkilöitä, jotka työ- tai virkasuhteensa ohella, usein vain sivutoimisesti, toimivat yrittäjinä.

Kaikki yrittäjätoiminta ei tuota eläkeoikeutta:

- yrittäjän tulee olla 18 vuotta täyttänyt.
- yrittäjätoiminnan tulee kestää yhtäjaksoisesti vähintään 4 kuukautta (Jatkuvan mutta kausiluontoisen yrittäjätoiminnan tulkittamisesta näiden lakien piiriin määritellään tapauskohtaisesti.)
- jotta eläkeoikeus kertyisi vuoden aikana, on tulon ylitettävä tietty alaraja.

Perheenjäseniä, jotka osallistuvat maatalousyrittäjätoimintaan ja täyttävät edellä mainitut ehdot, pidetään maatalousyrittäjinä. Siis molemmat avio- puoliset sekä emäntä että isäntä kuuluvat MYEL:iin. Työhön osallistuvista lapsista kuuluvat pakollisesti MYEL:iin vain ne, joille suoritetaan palkkaa. Perheenjäsen, jolle ei makseta palkkaa, voidaan kuitenkin vapaaehtoisesti liittää MYEL:iin.

YEL:n piirissä yrityksen toimintaan osallistuvat lapset vakuutetaan TEL:n tai LEL:n mukaan, jos heille maksetaan palkka (jota siten pidetään työsuhteen merkinä). Jos ei ole kysymyksessä työsuhte, mutta lapset osallistuvat työhön, heidät vakuutetaan YEL:n mukaan.

Ilmoittaminen YEL:n tai MYEL:n piiriin

Yrittäjävakuutusmaksun maksaa yrittäjä prosenttiosuutena hänelle vahvistetusta työtulosta. Yrittäjien eläketurvan järjestämisvelvollisuutta valvoo Eläketurvakeskus, ja jos vakuutuksen ottaminen laiminlyödään Eläketurvakeskus voi ottaa sen yrittäjän puolesta. Yrittäjä voi hakea vapautusta vakuuttamisvelvollisuudesta, jos eläketurva on muutoin riittävä.

1. Työllisyystiedot ja työeläketiedot tutkimusviikolla

Työvoimatutkimus	Työsuhderekisteri					
	Yhteensä	On tieto rek.	TEL	LEL	YEL	MYEL
15-64 v. yhteensä	32 642	15 848	11 528	1 262	1 273	2 310
Työlliset, yht.	22 649	15 089	11 161	1 121	1 237	2 081
- yksit. sekt.	16 356	14 534	10 849	1 012	1 213	1 956
- julk. sekt.	6 269	545	304	108	24	124
(- tuntematon	24	10	8	1	-	1)
Työtön	1 668	205	76	79	16	43
Työvoiman ulkop.	8 325	554	291	62	20	186
- varusmies	300	69	54	11	1	4
- opiskelija	3 782	158	117	32	-	9
- työkyvytön	2 186	101	69	8	1	23
- eläkeläinen	478	17	6	2	-	9
- kotital.hoit.	1 437	186	38	7	15	130
- muu	142	23	7	2	3	11

2. Työllisyystiedot ja työeläketiedot tutkimusviikolla

Työvoimatutkimus	Työsuhderekisteri											Sekal.	
	Yhteensä		On tieto rekisterissä		Palkansaajat			Yrittäjät			Vain YEL, MYEL		Muut on rek.
					Vain TEL	Vain LEL	Vain TEL, LEL	Vain YEL	Vain MYEL	Vain YEL, MYEL			
15-64 v.	32 642	15 848	11 241	1 085	41	1 100	1 901	99	381				
Työlliset	22 649	15 089	10 880	951	40	1 068	1 683	97	370				
- yksit.	16 356	14 534	10 575	850	38	1 049	1 568	95	359				
- julk.	6 269	545	297	100	2	19	114	2	11				
- tunt.	24	10	8	1	-	-	1	-	-				
Työtön	1 668	205	71	74	1	14	37	-	8				
Työvoiman ulkop.	8 325	554	290	60	-	18	181	2	3				
- varusmies	300	69	54	10		1	3		1				
- opiskelija	3 782	158	117	32			9		9				
- työkyvytön	2 186	101	69	8		1	23		23				
- eläkeläinen	478	17	6	2			9		9				
- kotital.hoit.	1 437	186	37	6		13	126		2				
- muu	142	23	7	2		3	11		11				

34

3. Työllisyys- ja työeläketiedot tutkimusviikolla

Työvoimatutkimus Työsuhderekisteri

	Yhteensä	On tieto rekisterissä	Palkansaaajat			Yrittäjät			Sekal.
			Vain TEL	Vain LEL	Vain TEL, LEL	Vain YEL	Vain MYEL	Vain YEL, MYEL	

Yksityinen sekt.
Palkans. yht.

12 929 11 756 10 489 807 37 117 57 4 245

työntek.
toimih.
tunt.

7 012 6 445 5 394 780 30 37 43 2 159
5 907 5 303 5 089 26 7 79 14 2 86
10 8 6 1 1

Yrittäjä
- maa, metsätal.
- muu

3 108 2 658 81 34 1 915 1 429 90 108
1 807 1 582 6 17 1 406 40 84
1 301 1 076 75 17 886 23 50 24

Yrittäjäperh. jäsen
- maa metsä

319 120 5 9 17 82 1 6
266 101 3 8 2 82 1 3

Julkinen sekt. yht.
työnt.
toimih.

6 269 545 297 100 2 19 114 2 11
1 929 254 99 89 2 2 54 2 6
4 325 282 198 11 8 690 - 5

Työttömät

1 668 205 71 74 1 14 37 - 8

Työv. ulkopuol.

8 325 554 290 60 - 18 181 2 3

